

Den optimistiska höstrapporten

Konjunktursinstitutets höstrapport kommer liksom så lagom. Här har nu under de gångna månaderna en hel rad ekonomer, politiker och industrifolk, inte minst på amerikanskt håll, förutspått en konjunkturedgång som med början i USA kommer att sprida sig genom västerlandet och de s.k. underutvecklade länderna. Den som vill undersöka om denna förutsägelse är tvättäkta griper hungrigt efter KI:s rapport.

Men låt oss som en bakgrund först ägna oss åt den ganska långa raden pessimister. Vad det gäller att komma underfund med är dels i vad mån dessa herrar velat precisera sina prognoser och dels vilka faktorer i utvecklingen som de åberopar. Så speciellt detaljerade är inte prognoserna; pessimisterna har vanligen nöjt sig med i allmänna ordalag hållna varningar. Av den här typen: en »mindre världsdepression» hotar (engelsk politiker); konjunkturen är »vikande», vägen är banad för en period med »stigande arbetslöshet» i industriländerna (svensk ekonom); risken för en »avmattning» är så stor att man bör planera med det alternativet i sikte (amerikansk ekonom).

Vilka är då orostecknen? Många, svarar pessimisten: I USA stagnerande industriproduktion och fallande börskurser, minskade försvarsutgifter och risk för sjunkande företagsinvesteringar, begränsad byggnadsverksamhet och en centralbanksledning som tycks så koncentrera sig på penningsvärdets vård att avmattningsrisken kan förbises — på det internationella planet ett nyvaknat »dollargap», fallande råvarupriser och växande svårigheter för de underutvecklade länderna att få lån. Dessa faktorer tillsammans kan bli en ganska skakande brygd, om man så vill.

Nu skall det inte sägas att pessimisterna skulle vara i majoritet. Åtskilliga bedömare anser att risken för en »allvarlig avmattning» är ganska obetydlig. En dylik mera optimistisk syn kan motiveras bl.a. med en hänvisning till Västerlandets Räddare, den amerikanske konsumenten. Han har tidigare bidragit till att förhindra depression genom att inte minska sin efterfrågan. För det andra: nästa år är det kongressval i USA. Eisenhower kommer inte att tillåta en »allvarlig avmattning» att inträffa — så enkelt är det.

Här behöver inget försök göras att slita tvisten mellan dessa olika bedömare. Det är tillräckligt att konstatera att den pessimistiska skolan av tänkare fått mycket stor publicitet; kanske kan det sägas att deras förutsägelser eller varningar varit ett av de dominerande inslagen i den senaste tidens ekonomiska diskussion, framför allt utomlands.

Det är därför man öppnar KI:s rapport med verklig lëshunger. Vad anser KI om de internationella och särskilt de amerikanska konjunkturutsikterna? Här drabbas emellertid läsaren av en besvikelse, ty KI sparar på orden i sin behandling av detta, som man trodde, viktiga problem. Så här låter det, på tre rader: USA:s ekonomi synes »i nuvarande läge... inrymma vissa ansatser till en konjunkturdämpning». Det är allt som sägs! Nåja, låt oss vara rättvisa: KI redogör för investerings- och konsumtionsutveckling etc. i bl.a. U.S.A. Men vad som saknas är en utförlig avvägning och sammanfattande

Svenska folket drumlar omkring ovetande.

(Ill.: Helga Henschen.)

diskussion av de inflationistiska och deflationistiska krafterna ute i världen. Följden är att svenska folket fortfarande drumlar omkring ovetande. Så skall det inte förhålla sig när höstrapporten publicerats. Då skall varje svensk omedelbart kunna inta givaktställning och karakterisera det internationella konjunkturläget i tio ord. Det skall vara som att trycka på en knapp.

Men vad sysslar då KI med i rapporten? Jodå, det är som vanligt intressanta ting, i och för sig. Här finns stimulerande inlägg om den ekonomiska politiken och en mängd annat. Och som vanligt förtjänar KI en varm eloge för de många instruktiva diagrammen och tabellerna. Vi skall heller inte glömma att KI med chefen i spetsen faller mycket bestämda påståenden om det aktuella konjunkturläget i Sverige. Det präglas nu i stort sett av balans, säger rapporten. Genom den slutsatsen har KI förvärvat några nya ovänner, som i pressen inväntat att så länge vi har prisstegringar och löneglidning är pratet om balans malplacerat. Men KI:s beskrivning av det svenska konjunkturläget verkar rimlig; invändningar på den punkten blir gärna en strid om ord. Däremot kan det vara svårare att hänga med när KI skall förklara hur vi nått »balans»; det sägs här bl.a. att finanspolitiken verkat mer eller mindre kontraktivt. Som redan påpekats från flera håll är det en diskutabel slutsats.

Men detta är oväsentligt jämfört med frånvaron av en ingående analys av det internationella konjunkturläget. Även den som närmast hör till optimisterna måste anse att KI denna gång skulle ha lagt tyngdpunkten på den saken och på de verkningar en ev. internationell konjunkturedgång kan få i Sverige. — Ta sedan ett snabbt kliv över till Washington: vad anser Eisenhower om det amerikanska konjunkturläget? Det är inte heller lätt att få reda på. Men anta att presidenten och hans rådgivare hör till dem som anser att risken för en »allvarlig avmattning» är så pass stor att man borde förbereda beredskapsarbeten, så att dylika med kort varsel kan sättas igång (det är inte fallet f.n., proceduren är ganska omständlig). I så fall står presidenten inför ett dilemma. För det första strider offentliga ingripanden mot hans livsåskådning — det skall gå bra ändå —, för det andra och framför allt skulle det bli ett himla oljud om han började planera beredskapsarbeten. En dylik planering kan ju knappast ske i tysthet i den amerikanska demokratin. Eisenhower skulle släpas inför radiomikrofon och tv-kamera, och frågorna vid presskonferenserna skulle bli obehagliga. Tror Herr Presidenten att det blir depression? Jaså inte, men varför då planera offentliga arbeten? Svaret att det är bra att vara förberedd »för alla eventualiteter» är ur psykologisk synpunkt svagt. Den Amerikanske Konsumenten skulle kunna bli rädd — och av hans trygghet och köplust är vi alla beroende. •